11 april 2015: Middeleeuwse handbogen in het centrum van den Burg!

De traditionele Engelse longbow is tot op de huidige dag in gebruik bij vele boogclubs in alle westerse landen.

Er is heel wat oude en nieuwe literatuur, ook op het internet, over de geheimen van een goede longbow en hoe die gebouwd moet worden, en over houtsoorten, pijlen, veren, pezen en verschillende smeedijzeren punten. Maar… het schieten met de longbow is niet echt een onderwerp van discussie, het lijkt erop dat die kundigheid vanaf de middeleeuwen gaandeweg is doorgegeven van generatie op generatie en nog steeds volop aanwezig is bij traditionele handboogschutters zoals b.v. enkele van de Eilandschutters. Deze laatste willen danook graag een bijdrage leveren aan de viering van 'Texel 600 jaar stad' door een middeleeuws handboog toernooi in de straten van den Burg te organiseren. En…. wat de samenhang is tussen het toekennen van het stederecht aan Texel in 1415 en de middeleeuwse boogschietkunst leest u hieronder.

Het jaar 1415, waarin het stederecht aan Texel werd verleend ligt in een onvoorstelbaar ver verleden, aan het eind van de middeleeuwen. Het zou nog 80 jaar duren voor Amerika zou worden ontdekt, nog 150 jaar voor de Lage Landen door een huwelijk en een onverwacht sterfgeval in spaanse handen zouden komen met de verschrikkelijke 80-jarige oorlog tot gevolg en van de Reformatie was nog lang geen sprake. Iedereen was katholiek en Nederland was onderdeel van het Heilige Roomse Rijk der Duitse Naties en viel officieel onder het gezag van de Rooms-Duitse keizer.

Nu stelde het keizerlijke gezag in onze uithoek van het rijk niet veel voor, want Rooms-Duits keizer was bij toerbeurt een van de Duitse vorsten, die in ruil voor allerlei gunsten werd gekozen en door de Paus gekroond en die meestal in Midden-Europa verbleef. De lage landen aan de zee bestonden nog steeds voor het grootste deel uit waterig veen, met zeearmen, doorbraken en grote meren, niet echt geschikt voor de pracht en praal van Paus of Keizer.

Bovendien zaten er 55 keizerloze jaren tussen Karel IV (tot 1378) en Sigismund (vanaf 1433).

Keizer Karel IV

Keizer Sigismund van Hongarije

Graaf Willem van Oostervant

Het Heilige Roomse Rijk verpachtte danook gewoonlijk het gezag aan machtige families, zoals in ons geval aan de Wittelsbachers, daardoor ooit tot graven van Holland benoemd, maar voornamelijk wonend te Luxemburg.

En wie was er in 1415 dan wel de baas in de kop van Noord-Holland en op Texel? Officieel de Landheren in naam van de graaf maar, in toenemende mate, de burgerij. Het oude idee, dat de adel het land in bezit had met bewoners en al, die voor hun heer levenslang ploeterden in landbouw en veeteelt, was economisch niet opgewassen tegen de groeiende welvaart in de zelfstandiger wordende steden. In het zuiden van Europa maar ook al in de grotere steden van Nederland, was de opkomst van de burgerij op basis van scheepvaart, de ambachten en de handel in allerlei middeleeuwse goederen, al eeuwen gaande. Bijvoorbeeld Stavoren had al stadsrechten gekregen in 1058 (toen de haven nog niet verzand was) Utrecht in 1122, Deventer in 1123, Den Bosch in 1184, Maastricht in 1200, Groningen in 1227, Haarlem in 1245, Nijmegen in 1230 en Leeuwarden in 1285. In de kop van Noord-Holland kwam de economische groei later op gang en zo verscheen Texel samen met Schagen, Winkel, Barsingerhorn, Langedijk en Stede Niedorp pas in 1415 op de lijst van plaatsen met stederecht. Maar…. datzelfde jaar 1415 is bij toeval voor iedereen een keerpunt in de geschiedenis geworden door een gebeurtenis waarbij het stederecht van Texel geheel in het niet valt, al maken beide deel uit van dezelfde maatschappelijke ontwikkelingen.

In 1415 woedde er, buiten het Heilige Roomse Rijk, al jarenlang een moordende en slepende oorlog tussen de twee grote overburen, Frankrijk en Engeland, de Honderdjarige Oorlog:
Aan Franse kant streed koning Karel VI, omringd door een glinsterende legermacht van geharnaste graven, hertogen en hun

ridders, nog op geheel middeleeuwse wijze. De bevolking werd niets gevraagd, behalve steeds meer belasting om de oorlog te betalen en werkeloos toekijken terwijl het land geplunderd werd en in as en rook opging. Zij hadden allemaal nog steeds niet door dat de tijden veranderd waren, maar dat zou gauw genoeg komen.

Karel IV van Frankrijk

Aan Engelse kant hanteerde koning Hendrik V een totaal ander concept….
Men dacht daar al eeuwenlang alsvolgt: we wonen op een eiland, iedereen kan ons vanuit zee onverwachts ergens aanvallen, wij kunnen nergens anders heen en moeten ons dus verdedigen, daarom moet de hele mannelijke bevolking gewapend zijn en elk ogenblik opgeroepen kunnen worden als dat nodig is. En die wapens… dat waren de beroemde engelse longbows en de zware pijlen met hun ganzeveren en stalen punten die door harnassen heen gingen. Elke volwassen man moest ze verplicht hebben en kunnen hanteren, elke jongen moest elke zondagmiddag op het kerkhof aan de longbow training meedoen terwijl voetballen en andere nutteloze spelletjes bij wet waren verboden!

Er waren zelfs wetten over het aantallen ganzevleugels, pijlpunten en schachten van populierenhout die elk dorp per jaar moest produceren. Er zijn protestbrieven aan de koning bewaard gebleven met: “dat kunnen wij toch nooit opbrengen! We wonen hier met maar zes volwassenen en acht kinderen!” Maar een opstand van het volk, waarvoor men in Frankrijk altijd bang was en waarom daar wapens verboden waren… in Engeland was dat geen item, en zo kennen we de Engelsen nog steeds, ze gaan voor hun geliefde eiland door het vuur.

En zo stond dan oktober 1415 tegenover de Franse koning met zijn 30.000 man sterke ridderleger een legertje van 8000 engelse boogschutters (die van de koning een kleine dagvergoeding kregen), zonder veel bagage naar Frankrijk overgestoken, levend van appels en gestolen kippen en varkens, alleen met bogen, pijlen, reserve pezen, en een gewatteerd jasje aan waarvan de Fransen dachten dat het uit armoede van oud beddegoed was gemaakt. Wisten zij veel dat

daar pijlen optimaal in afgeremd worden? De veldslag duurde maar kort: vijfduizend Frans edelen en ridders stierven in de sompige klei bij het dorpje Azincourt onder een verschrikkelijke regen van pijlen, waardoor ook de franse paarden in paniek raakten en alles vertrapten... de hele bloem der Franse adel was in één keer uitgewist.

De Engelsen verloren minder dan 100 boogschutters, de rest marcheerde ongedeerd naar Calais en stak over naar huis. West-Frankrijk bleef voorlopig Engels.

Er is heel veel literatuur over dit bloedige gebeuren, over de Honderdjarige Oorlog in het algemeen (die later eindigde door het optreden van Jeane d'Arc) en speciaal over de catastrofale slag bij Azincourt 15 oktober 1415, op de dag van Sint Crispijn (Shakespeare). Deze slag wordt officieel gezien als het einde het riddertijdperk. Het concept 'harnas' werkte niet meer, de middeleeuwen waren voorbij, de economische ontwikkeling steunend op handel, visserij, industrie en de ontdekkingsreizen naar vreemde landen leidde tot een heel andere maatschappij, waarin de burgers in de steden voorop gingen. In dit licht moet ook het toekennen van het stederecht aan Texel in 1415 worden gezien: ook hier, in het klein, was de wereld aan het veranderen! Zodoende past een longbow toernooi heel goed bij Texel 600 jaar stad!